

วิกฤตการณ์และจุดจบของพรรค

๕.๑ พรรคเสรีมนังคศิลา

๕.๑.๑ การขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรค อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าพรรคเสรีมนังคศิลาประกอบด้วยกลุ่มการเมืองหลายกลุ่มมารวมเข้าด้วยกัน โดยมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นแกนกลาง กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้พอจะวิเคราะห์ที่แยกแยะประเภทออกได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มจอมพล ป.พิบูลสงคราม กลุ่ม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในกลุ่มใหญ่ ๆ ต่าง ๆ นี้ก็ประกอบด้วยกลุ่มย่อย ๆ ที่มีผู้นำย่อยให้การสนับสนุนผู้นำของกลุ่มใหญ่อีกทีหนึ่ง ความเข้มแข็งของพรรคจึงขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในพรรคกว่ามีความสามัคคีกันแค่ไหน หากเมื่อใดที่สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เสื่อมทรามลงก็ย่อมส่งผลกระทบต่ออนาคตของพรรคจนพรรคต้องแตกสลายลงในที่สุด ฉะนั้นการศึกษาถึงข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จะเป็นเครื่องชี้ให้ทราบถึงสาเหตุแห่งความอ่อนแอของพรรค ซึ่งพอจะยกตัวอย่างของความขัดแย้งในพรรคเสรีมนังคศิลาได้ดังต่อไปนี้ เท่าที่จะพอเชื่อว่ามีมูลของความจริงอยู่มาก

ก. ความขัดแย้งระหว่างคณะรัฐประหารกลุ่มทหารบกกับกลุ่มตำรวจ กล่าวกันว่าในสมัยที่เกิดการรัฐประหาร ๒๔๙๐ ขึ้นใหม่ ๆ นั้นเป็นยุคที่สงครามโลกเพิ่งเสร็จสิ้นไปใหม่ ๆ มีการฉวยโอกาสแสวงหาความร่ำรวยจากช่องว่างต่าง ๆ ในสังคม อย่างที่ภาษาศาสตร์เรียกว่า "เซ็งลี" เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย สมาชิกในคณะรัฐประหารกลุ่มหมมสองคน คือ พันเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งได้เป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ มีอำนาจในหมู่ตำรวจ และพันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้เป็นผู้อำนวยการกองพลที่ ๑ และแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ มีอำนาจในหมู่ทหาร (ซึ่งหมายความว่าเฉพาะทหารบก) ได้ร่วมมือกันดำเนินเงื่อนไข เพื่อนำผลกำไรมาขยายฐานอำนาจทางการเมืองของตน โดยแบ่งผลกำไรเท่า ๆ กัน

ผู้ที่สนใจอาจหาอ่านเรื่องนี้ได้ใน สุชาติ สวัสดิ์ศรี, "ความเป็นมาของขบวนการคาวีในเมืองไทย", สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖), หน้า ๓๐ - ๔๓.

ในระหว่างฝ่ายตำรวจกับทหาร แต่ในตอนหลังเกิดผิดใจกันเพราะฝ่ายทหารจับได้ว่าฝ่ายตำรวจเอา
 รัศเอาเปรียบแบ่งผลกำไรไม่ยุติธรรม ทำให้ฝ่ายทหารและฝ่ายตำรวจเกิดความไม่พอใจซึ่งกันและกัน
 มาแต่บัดนั้น เมื่อคณะรัฐประหารได้แปรสภาพมาเป็นพรรคเสรีมนังคศิลาในปี ๒๔๘๘ ความไม่พอใจ
 กันดังกล่าวก็ยังมีอยู่ต่อไป และดูเหมือนว่าความไม่พอใจของฝ่ายทหารยิ่งทวีมากขึ้น เนื่องจากฝ่าย
 ตำรวจมีอำนาจควบคุมกลไกต่าง ๆ ของพรรค โดยที่ฝ่ายทหารแทบจะไม่มีตำแหน่งสำคัญ ๆ ใน
 พรรคเลย จึงมีความไม่พอใจพรรคเสรีมนังคศิลาอยู่ตลอดเวลา และได้แสดงความไม่พอใจออกมา
 เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อฝ่ายตำรวจทำงานฝึกพลากในการโถงการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์
 ๒๕๐๐ ฝ่ายทหารได้ฉวยโอกาสประนามการกระทำครั้งนั้นอย่างรุนแรง

ข. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนหนุ่มกับกลุ่มคนแก่ กลุ่มคนหนุ่มหมายถึงสมาชิกในคณะรัฐ
 ประหาร ๒๔๘๐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนายทหารหนุ่มที่ควบคุมกำลังทหารบกในนครหลวง ส่วนกลุ่มคนแก่
 หมายถึงกลุ่มอดีตผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งเคยร่วมงานกับจอมพล ป.พิบูลสงคราม มาแต่เดิม เช่น พลโท
 ประยูร ภมรมนตรี พลเอกมังกร พรหมโยธี พลเอกเกา เพียรเลิศ บริษัทหัตถ์ทศกิจ ฯลฯ ซึ่งได้รับ
 ความไว้วางใจจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาลจอมพล ป.
 พิบูลสงคราม ตลอดมา ทำให้กลุ่มหนุ่มไม่พอใจเพราะกลุ่มของตนไม่ค่อยได้รับตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล
 เช่นสมัยก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๐๐ นั้น กลุ่มหนุ่มได้ตำแหน่งในรัฐมนตรีหรืออย่างมากก็แค่
 ตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ส่วนกลุ่มคนแก่ล้วนได้เป็นรัฐมนตรีว่าการทั้งสิ้น กลุ่มหนุ่มจึงตั้งข้อรัง
 เกี้ยวจากกลุ่มคนแก่มิได้มีบทบาทใด ๆ ในการสนับสนุนฐานอำนาจของรัฐบาลเลย แทกลับ "ซุ่มมือ
 เบียบ" ได้ตำแหน่งสำคัญ ๆ ตัดหน้าพวกตนไป ดังนั้นเมื่อการเลือกตั้งทั่วไปผ่านไปกลุ่มหนุ่มซึ่งส่วน
 ใหญ่เป็นสมาชิกในคณะรัฐประหารจึงดำเนินการยื่นเงื่อนไขขอว่าพวกตนจะไม่เข้าร่วมรัฐบาลหากมีบุคคล
 ซึ่งประชาชนไม่นิยม ซึ่งเมื่อระบุชื่อออกมาจาก พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นกลุ่มหนุ่มที่แยก
 ทั่วไปตั้งกลุ่มตำรวจแล้ว รายชื่อที่เหลือล้วนเป็นบุคคลสำคัญในกลุ่มคนแก่ทั้งสิ้น การที่คณะรัฐประหาร
 ยื่นเงื่อนไขเช่นนั้นจึงเป็นการ "กักคอ" จอมพล ป.พิบูลสงคราม เพื่อให้กักกันบุคคลที่กลุ่มหนุ่มไม่ตอง
 การออกไป ตำแหน่งที่ว่างอยู่จะได้ตกเป็นของสมาชิกฝ่ายตน ซึ่งผลการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ก็ได้มีสมาชิก
 กลุ่มหนุ่มเข้าเป็นรัฐมนตรีร่วมคณะมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของกลุ่มหนุ่มเพราะมิได้มีผู้ได้รับตำแหน่ง

รัฐมนตรีว่าการเพียง ๒ คนเท่านั้น คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับพลตรีศิริ สิริโยธิน ส่วนที่เหลือ
ได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการเท่านั้น จึงเกิดความไม่พอใจและแสดงความไม่ร่วมมือกับพรรคฯ อยู่เสมอ
มา

ก. ความขัดแย้งระหว่างจอมพล ป.พิบูลสงคราม กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในเรื่องกอง
สลากกินแบ่ง โดยปกติกองสลากกินแบ่งนั้นเป็นแหล่งหาทุนมาสนับสนุนพรรครัฐบาลแห่งใหม่ ทั้งนี้
เพราะว่ากองสลากกินแบ่งเป็นหน่วยงานที่มีผลกำไรมาก และมีระเบียบควบคุมการใช้จ่ายผลกำไร
หละหลวม ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ฯ เป็นผู้อำนวยการอยู่ และจอมพลสฤษดิ์ ฯ ได้ส่งผลกำไรไปให้
การสนับสนุนพรรคเสรีมนังคศิลา ส่วนที่เหลือก็ได้เข้าไปสนับสนุนกลุ่มของตน เมื่อมีการเลือกตั้งไม่
เรียบร้อย และคณะรัฐประหารได้ตั้งเงื่อนไขในการร่วมรัฐบาลกับจอมพล ป.พิบูลสงคราม ตลอดจน
สนับสนุนให้สมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาแยกตัวมาตั้งพรรคสหภูมิขึ้น ทำให้สมาชิกกลุ่มของจอมพล ป.
พิบูลสงคราม และกลุ่ม พล.ต.อ.เผ่า ไม่พอใจ ยุยงให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าควบคุมกอง
สลากโดยการส่งนายปูน จาคิกวณิช ไปควบคุมการใช้จ่ายเงินของกองสลาก และออกระเบียบควบคุม
ใหม่ โดยให้ส่งเงินรายรับทั้งหมดมากระทรวงการคลัง เมื่อต้องการจะใช้จ่ายสิ่งใดจึงให้ไปเบิกมา
เป็นแต่ละรายการไป ซึ่งเป็นการขัดผลประโยชน์ชนิดที่เรียกว่า "ทุบหม้อข้าว" ของจอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ ทำให้จอมพลสฤษดิ์ไม่พอใจมาก เป็นสาเหตุให้เกิดการปฏิวัติขึ้นในเวลาต่อมา

ง. ความขัดแย้งระหว่างนายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ กับกลุ่ม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ แต่
เดิมนั้นนายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนในกลุ่มที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล และโดยเหตุที่
เป็นคนกว้างขวางมีสมาชิกสภาผู้แทนคนอื่นให้ความสนับสนุนอยู่มาก จึงได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงอุตสาหกรรม และในระหว่างที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมอยู่นั้นได้มีการ
เปิดประชุมข้อเรียกร้องทำสูรารัฐบาลขึ้น นายสุกิจฯ ต้องการให้เปิดประชุมเพื่อข้อขายกันอย่างยุติ
ธรรม แต่ พล.ต.อ.เผ่าฯ กับจอมพลผิน ชุณหะวัณ บีบบีงคับให้นายสุกิจฯ จำต้องยอมข้อเรียกร้อง
ในราคาแพง เมื่อได้เกิดมีการร้องเรียนขึ้น พล.ต.อ.เผ่าฯ ก็ได้ยุยงให้สื่อมวลชนโจมตีนายสุกิจเป็น
การเบนความสนใจไปจากตน ทำให้นายสุกิจฯ มีความไม่พอใจ พล.ต.อ.เผ่าฯ ฯ และพรรคเสรีมนัง
คศิลาอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีโอกาสจึงได้ร่วมมือกับนายสงวน จันทรสาชา ชักชวนสมาชิกสภาผู้แทนลูก

พรรคเสรีมั่งคั่งคิลาแยกตัวออกมาตั้ง สหภูมิขึ้นเป็นการ เรง เวลาให้พรรคเสรีมั่งคั่งคิลาประสบความสำเร็จเร็วขึ้น

๕.๑.๒ การเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้ง "ไม่เรียบร้อย" ชนวนที่ทำให้ประชาชนทั่วประเทศมีความเกลียดชังพรรคเสรีมั่งคั่งคิลาจนไม่อาจทนนิ่งเฉยให้รัฐบาลพรรคเสรีมั่งคั่งคิลาปกครองประเทศต่อไปได้คือการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ ซึ่งเต็มไปด้วยการทุจริตและคดโกงทั้งที่โกลาหลแล้วในบทที่ ๔ ทำให้ผลการเลือกตั้งที่ปรากฏกลายเป็นพรรคเสรีมั่งคั่งคิลาได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดพระนคร ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่พรรคประชาชนปักษ์ใต้ได้รับความนิยมมากที่สุด กลับปรากฏผลออกมาว่าพรรคประชาชนปักษ์ใต้ของพ่ายแพ้ต่อพรรคเสรีมั่งคั่งคิลาอย่างย่อยยับ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ตรงกันข้ามกับความคาดหมายและสามัญสำนึกของประชาชน สื่อมวลชนได้ตีพิมพ์แสดงหลักฐานการทุจริตในการเลือกตั้ง และวิพากษ์วิจารณ์การเลือกตั้งที่ผ่านไปอย่างรุนแรง ทำให้คลื่นความเกลียดชังรัฐบาลแผ่ไปทั่วประเทศ ทางคำนำรัฐบาลแทนที่จะพยายามพิสูจน์แก้ออกดาวหากลับทำเป็นทองไม่รู้ออน เช่นจอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า การทุจริตในการเลือกตั้งนั้นเป็นของธรรมดาที่ไหน ๆ เขาก็มีกันทั้งนั้น ทำให้พรรคฝ่ายค้านและหนังสือพิมพ์โจมตีหนักขึ้น รัฐบาลได้ดำเนินการตอบโต้โดยการประกาศภาวะฉุกเฉินเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๐ ห้ามการชุมนุมสาธารณะ ห้ามโฆษณาและตีพิมพ์เอกสารที่ให้ร้ายรัฐบาลโดยอ้างว่าได้มี "...คณะบุคคลบางส่วนและด้วยการส่งเสริมสนับสนุนของชาวต่างชาติกำลังจะก่อกวนและดำเนินการก่อกวนร้ายขึ้นภายในประเทศ เพื่อให้มีความไม่สงบเกิดขึ้น แล้วจะฉวยโอกาสเข้าครอบครองประเทศไทยในที่สุด"^๒

นอกจากนี้ยังได้พยายามบิดเบือนสถานการณ์ต่อไปว่า
... มีคณะบุคคลและหนังสือพิมพ์หลายฉบับดำเนินการยุยงส่งเสริมและปลุกปั่นประชาชนให้กำเริบก่อกวนความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง มุ่งหวังที่จะทำลายล้างรัฐบาล ได้กระทำ

^๒ คำแถลงการณ์ฉบับที่ ๑, ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย, ภาค ๑ เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๒๒, ฉบับพิเศษ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๐, หน้า ๑.

การชักชวนให้ประชาชนเข้าใจผิดและถูกหมิ่นเกลียดซึ่งรัฐบาล ตลอดจนเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติ การตามหน้าที่ นอกจากนั้นยังนักให้มีการชุมนุมสาธารณะ และเดินขบวนเพื่อปลุกปั่นยุ้ง ประชาชนให้ก่อการจลาจลหวังใช้กำลังบังคับเพื่อล้มล้างรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของ ตนและพรรคพวกทางการเมือง^๓

การพยายามบิดเบือนความจริงและใช้กำลังบังคับโดยการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นการ เติมเชื้อเพลิงแห่งความโกรธแค้นของประชาชนจนถึงขีดสุด ประชาชนซึ่งนำโดยนิสิตนักศึกษาจากมหา วิทยาลัยต่าง ๆ ในพระนครจึงชุมนุมกันและเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งครั้งใหญ่ โดยมีได้เชื่อฟัง คำสั่งห้ามการชุมนุมในที่สาธารณะแถมแทนอัย ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๐ หลังจากการประกาศภาวะฉุกเฉิน เพียงเล็กน้อยนั้นเอง พร้อมกันนั้นก็ยื่นข้อเสนอ ๕ ข้อ ต่อรัฐบาล มีสาระสำคัญดังนี้

๑. เรียกร้องให้รัฐบาลเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินโดยฉับพลัน ข้ออ้างที่ว่าชาติอื่นเข้าแทรกแซงนั้นคือชาติใด

๒. เรียกร้องให้รัฐบาลประกาศว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็น โฆษะ และให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยด่วน

๓. ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปให้ตั้งบรรดานิสิตและนักศึกษาเป็นกรรมการคุมหน่วยลงคะแนน

๔. ให้สอบสวนและลงโทษผู้กระทำความผิดในการเลือกตั้ง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยรีบ กว

๕. ขอให้กระทรวงมหาดไทยผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งตอบข้อร้องเรียนภายใน ๒๔ ชั่วโมง

แม้ว่าการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษาจะไม่บรรลุเป้าหมาย คือรัฐบาลมี

^๓ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน, ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎกระทรวง, ภาค ๑ เล่ม ๗๕ ตอนที่ ๒๒ ฉบับพิเศษ, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๐, หน้า ๒.

^๔ สยามรัฐรายวัน, ฉบับวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐, หน้า ๑.

โดยปฏิบัติตามข้อเสนอทั้ง ๕ ก็ตาม แต่การเดินขบวนครั้งนี้ก็เป็นสิ่งบอกเหตุว่ารัฐบาลพรรคเสรีมั่งคิตลาไม่อาจจะควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองให้เป็นปกติได้ และเป็นสัญลักษณ์แสดงว่าประชาชนโคสินศรีทศา และหมกความเชื่อถือนิรัฐบาลพรรคเสรีมั่งคิตลาดึงชนาคลุกขึ้นแสดงปฏิกริยาต่อต้านโดยเปิดเผยแล้ว

๕.๑.๓ การแตกแยกของสมาชิกพรรคเสรีมั่งคิตลา ภายหลังจากที่รัฐมนตรีฝ่ายทหารลาออก บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนประเภทที่สองฝ่ายทหารเป็นจำนวนรวมทั้งหมด ๘๒ คน ก็ได้ทยอยกันเข้าชื่อทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคเสรีมั่งคิตลาโดยให้เหตุผลว่าบรรดาสมาชิกประเภทที่สองเป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นในระยะเริ่มแรกที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้สมาชิกประเภทสองได้เป็นที่เลื่องลือสมาชิกประเภทหนึ่งในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกประเภทสองจึงไม่ควรสังกัดพรรคการเมืองใด เพราะเหตุที่พรรคการเมืองนั้นยอมอาจลัดเปลี่ยนกันได้ตามกาลสมัย หากสมาชิกประเภทสองสังกัดพรรคการเมืองใดแล้ว และภายหลังจากพรรคการเมืองนั้นมีได้เป็นรัฐบาลกลายเป็นฝ่ายค้านก็ต้องกลายเป็นฝ่ายค้านรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปด้วย เป็นการขัดกับเจตนารมณ์ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เป็นการตรงกับเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตย จึงขอลาออกจากสมาชิกพรรคเสรีมั่งคิตลาเพื่อบำเพ็ญภารกิจต่อไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ การที่สมาชิกสภาผู้แทนประเภทสองจำนวนมากแยกตัวออกจากพรรคเสรีมั่งคิตลาย่อมกระทบกระเทือนต่อฐานะของรัฐบาลเป็นอย่างมาก เพราะโดยปกติแล้วสมาชิกประเภทสองนี้รัฐบาลแต่งตั้งขึ้นโดยหวังที่จะให้เป็นเครื่องมือปฏิบัติตามความต้องการของตน เมื่อสมาชิกประเภทสองแสดงการไม่สนับสนุนโดยลาออกจากพรรคก็ย่อมแสดงว่าคงไม่ยอมเป็นเครื่องมือของพรรคอีกต่อไป และสาเหตุที่ลาออกไปถึงแม้จะอ้างเหตุผลข้างต้นก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงนั้นมีอยู่ว่าบรรดาสมาชิกเหล่านั้นส่วนมากเป็นนายทหารผู้ใหญ่ที่มีความสนิทชิดชอบและสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), เมื่อจอมพล ป. ลี้ภัย (พระนคร: โรงพิมพ์พิบูลการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๘๒๖.

ฉะนั้นเหตุผลที่แท้จริงนั้นอาจเป็นว่าบรรดาสมาชิกสภาประเภทสองทั้งกล่าวคงจะเล็งเห็นฐานะ
เสถียรภาพของรัฐบาลและคงไม่มีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะแก้ไขวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ใ้หรือคณไปได้
ประกอบกับรัฐบาลถูกคัดค้านและประท้วงจากประชาชนอย่างรุนแรง สมาชิกสภาประเภทสองจึงต้อง
การที่จะแสดงให้ประชาชนได้รู้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าไม่มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นพวกพ้องกับรัฐบาล
เพื่อหลีกเลี่ยงการนำตัวไปพิวกันกับรัฐบาลที่ไม่มีผู้นิยม การลาออกของสมาชิกประเภทสองนี้เป็นที่ถูก
อกถูกใจของประชาชนเป็นอันมาก และเป็นเหตุให้ประชาชนมีความนิยมชมชื่นฝ่ายทหาร และถือว่า
คณะทหารเป็นพวกเดียวกันกับตน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเมื่อคณะทหารก่อการรัฐประหาร
เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

๕.๑.๘ การเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนฝ่ายค้าน แม้จะสามารถจัดตั้งรัฐบาล
ขึ้นบริหารประเทศได้สำเร็จ แต่รัฐบาลของพรรคเสรีมนั่งคิลาที่ตั้งอยู่ในสภาพที่ตองสูญเสียความนิยม
จากมหาชนเพิ่มขึ้นทุกขณะ หลังจากบริหารประเทศมาได้ประมาณ ๒ เดือน พอถึงวันที่ ๒๕ สิงหาคม
๒๕๐๐ สมาชิกสภาผู้แทนฝ่ายค้านนำโดยนายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ และนายควง อภัยวงศ์ ก็เข้าชื่อ
กันรวม ๒๔ คน เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธ
ศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕ มาตราที่ ๑๕ ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรไม่ว่าจำนวนหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดมีสิทธิเข้าชื่อ เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปใน
สภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงในปัญหาการบริหารราชการแผ่นดินได้โดยไม่มีการลงมติ

ญัตติที่ผู้แทนฝ่ายค้านให้เปิดอภิปรายทั่วไปนั้นมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ ๑. รัฐบาลนี้ไม่สามารถรักษากฎหมายของบ้านเมือง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

^๖ สุทัศน์ ชุมดี, บทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการเปิดอภิปรายทั่วไป, วิทยานิพนธ์: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (โรเนียว), หน้า ๘๖.

^๗ สมบูรณ์ วรพงษ์, จอมพลสฤษดิ์ ชนระวัชร์ (พระนคร: โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๐๗), หน้า ๗๕ - ๗๖.

ร่อย และมีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพขึ้นในประเทศ

ข้อ ๒. รัฐบาลบริหารงานคลังของประเทศไปในทางที่ไม่ชอบ ทำให้ฐานะการคลังของประเทศเสื่อมโทรมจนก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนมากขึ้น

ข้อ ๓. รัฐบาลนี้ไม่สามารถบริหารกิจการด้านต่างประเทศตามที่แถลงไว้ และไม่สามารถดำเนินการด้านต่างประเทศโดยอิสระ ทั้งไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ข้อ ๔. รัฐบาลนี้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้เป็นผลดีแก่ประชาชน

ข้อ ๕. รัฐบาลนี้ไม่สามารถเพิ่มระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนตามที่แถลงไว้ จึงไม่มีนโยบายที่จะลดค่าครองชีพของประชาชน

ข้อ ๖. รัฐบาลนี้ไม่สามารถดำเนินการทางเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน

ข้อ ๗. รัฐบาลนี้ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันทั้งยังส่งเสริมให้มีการคอร์รัปชันมากขึ้น

ข้อ ๘. รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดนี้ไม่รักษาสัจจะวาจาที่กล่าวไว้จนเป็นเหตุให้เสื่อมความนิยมเชื่อถือจากประชาชน

ข้อ ๙. ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนี้ได้สื่อสำแดงว่าไม่รับผิดชอบต่อประชาชน และไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย

การเปิดอภิปรายครั้งหนึ่งใช้เวลาในการอภิปรายถึง ๒ วัน ๒ คืน คือวันที่ ๒๙ และ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๐ และนับเป็นการเปิดอภิปรายทั่วไปครั้งสุดท้ายในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้ารัฐบาล นั้นได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะราษฎรส่วนใหญ่ไม่นิยมเลื่อมใสสมัยสนุนรัฐบาลเป็นทุนอยู่แล้ว แม้การเปิดอภิปรายทั่วไปไม่อาจจะส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของรัฐบาล ก็ไม่อาจทำให้รัฐบาลต้องลาออกหรือยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่ก็เป็นเครื่องบันทึกทัศนคติของรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลา และ "...เป็นลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึง

๘ สุทัศน์ ชมดี, op.cit., หน้า ๔๔.

ความปั่นป่วนและวุ่นวายในวงการบริหารของรัฐบาลในอีกแง่หนึ่ง ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ทางการเมืองของไทยในระยะนั้นมีความยุ่งยากอย่างมาก..."^๕

๕.๑.๕ การลาออกของรัฐมนตรีฝ่ายทหาร ภายหลังการเปิดอภิปรายทั่วไปแล้วเสถียรภาพของรัฐบาลยิ่งเสื่อมทรามหนักยิ่งขึ้นไปอีก ทั้งนี้เพราะรัฐมนตรีคนสำคัญ ๆ จากฝ่ายทหารอัมเฝ้าจอมพลสฤษดิ์ ชนะรัชต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลตรีศิริ สิริโยชิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์ พลโทดอนอม กิตติขจร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม พลโทประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และพลอากาศโทเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร ซึ่งล้วนเป็นสมาชิกคนสำคัญของคณะรัฐประหาร ได้เกิดความไม่พอใจในรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลามากขึ้นทุกที เนื่องจากรัฐบาลมิได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้กับคณะรัฐประหาร ขณะที่พยายามให้คณะรัฐประหารสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลซึ่งมีใจความสำคัญตอนหนึ่งก็คือพรรคเสรีมนังคศิลาจะต้องจัดการให้นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ เพราะมติมหาชนตั้งข้อรังเกียจว่าเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งครั้งที่เพิ่งผ่านพ้นไป ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม หัวหน้าพรรค และ พล.ต.อ.เผ่า ฯ ได้ตกลงว่าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวในทันทีที่ พล.ต.อ.เผ่า ฯ ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่เมื่อ พล.ต.อ.เผ่า ฯ ได้เป็นรัฐมนตรีมหาดไทยแล้ว กลับไม่ยอมลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ โดยอ้างว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังคงให้การสนับสนุนอยู่เป็นอย่างดี ทำให้รัฐมนตรีฝ่ายคณะรัฐประหารทั้ง ๕ คน ถือว่าพรรคละเมิดสัญญาที่ให้ไว้กับตน บังเกิดความไม่พอใจ จึงได้ขอกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง การลาออกของรัฐมนตรีฝ่ายทหารนั้นเป็นการแสดงให้เห็นความแตกแยกภายในรัฐบาลครั้งสำคัญยิ่ง เป็นภัยต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างมาก เพราะการลา

^๕ Loc.cit.

^{๑๐} "ประกาศรัฐมนตรีลาออกและแต่งตั้งรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย, ภาค ๒ เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๗๖ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๐๐, หน้า ๑๓๗๔ - ๑๓๗๕.

ออกครั้งนี้แสดงว่าคณะทหารบกได้ถอนความสนับสนุนที่เคยให้แก่รัฐบาลเสียแล้ว ผลจากการลาออกครั้งนี้เท่าที่รัฐบาลพอจะมองเห็นก็คือในไม่ช้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ซึ่งมีนายทหารสมาชิกของคณะรัฐบาลรวมอยู่เป็นจำนวนมาก คงจะถอนการสนับสนุนตามไปด้วย และเมื่อรัฐบาลขาดการสนับสนุนจากทหารบกก็ย่อมอยู่ในฐานะไม่รู้นแน่ว่าจะเกิดรัฐประหารขึ้นอีกเมื่อใด^{๑๑}

นอกจากนี้ในระยะที่ประชาชนและสื่อมวลชนมีปฏิกริยาต่อต้านรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาอันสมาชิกสภาผู้แทนสังกัดพรรคเสรีมนังคศิลาคนหนึ่งได้แยกตัวจากพรรคมาตั้งพรรคการเมืองใหม่ คือ พรรคสหภูมิ โดยมีนายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ เป็นหัวหน้าพรรค และนายสงวน จันทรสาขา น้องชายต่างบิดาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นเลขาธิการพรรค และมีสมาชิกที่ลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลาเข้าสังกัด ๑๐ คน จากพรรคธรรมาธิปไตย ๔ คน พรรคประชาธิปไตย ๒ คน และสมาชิกอิสระอีก ๔ คน รวมเป็น ๒๐ คน เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๐๐^{๑๒} พรรคสหภูมินี้เป็นที่ทราบกันอยู่ว่าได้รับการสนับสนุนอย่างลับ ๆ จากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดังนั้นพอจะประมวลเหตุผลในการจัดตั้งพรรคขึ้นมาได้ว่าพรรคสหภูมินี้เกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคเสรีมนังคศิลา นั่นเอง ดังเช่นความขัดแย้งระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ. เผ่า ศอภุชชี กับความขัดแย้งระหว่างนายสุกิจ กับ พล.ต.อ. เผ่า ศอภุชชี ส่วนสมาชิกอื่น ๆ ลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลาเข้ามาเข้าด้วยนั้นก็คงเป็นเพราะเล็งเห็นได้อย่างชัดเจนแล้วว่า รัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาจะไปไม่รอดอย่างแน่นอนแล้ว จึงหาที่สังกัดใหม่ซึ่งมีลูกทางในอนาคตแจ่มใสมากว่าแทน

๕.๑.๖ รัฐประหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ การแตกแยกในพรรคเสรีมนังคศิลาที่มีมาเป็น

^{๑๑} คีตกฤษี ปราโมช, ม.ร.ว., "รัฐบาล ๒๕๐๐", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔๔ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๐๐, หน้า ๔.

^{๑๒} "พรรคการเมือง", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (๒๐ มิถุนายน ๒๕๐๐), หน้า ๕.

ลำดับนั้น ที่จริงมีมาเป็นเวลานานแล้วก่อนที่จะตั้งพรรคเสรีมมังคศิลาอย่างเป็นทางการเสียด้วยซ้ำ
 ดังที่ได้อธิบายไว้ในเรื่องการขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ มาแล้ว ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็
 ทราบอยู่แล้วดูเหมือนว่าจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะพยายามในนโยบายส่งเสริมให้มีการขัดแย้ง
 ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อถ่วงดุลย์และคาน้ำซึ่งกันและกัน จะได้ไม่มีกลุ่มใดเข้มแข็งจนอาจเป็นอันตราย
 ต่อตนได้ เขาทำนอง "เลี้ยงเสือไว้ในถ้ำเดียวกันสองตัว"^{๑๓} แต่ปรากฏว่าการแตกแยกนี้มีมากกว่า
 ที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม จะคาดถึงจนไม่มีทางประสานกันได้ และความแตกแยกได้พัฒนาตัวเองมา
 จนถึงจุดเปลี่ยนของสถานการณ์หลังการเลือกตั้งทั่วไป ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ เพราะการกระทำที่
 ส่อไปในทางทุจริตของพรรคเสรีมมังคศิลาทำให้เกิดการประท้วงกันอย่างขนานใหญ่ และจอมพล
 สฤษดิ์ฯ ได้ฉวยโอกาสอันงามนี้เป็นหนทางก้าวไปสู่อำนาจด้วยการให้การสนับสนุนแก่นักศึกษา^{๑๔} ถัด
 จากนั้นก็ได้นำเงินอุดหนุนทางการเมืองในการวิครอนอำนาจและเกียรติภูมิของพรรคเสรีมมังคศิลา
 เป่าขึ้น ๆ คือตั้งเงื่อนไขในการที่คณะทหารจะเข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีเพื่อขจัดคู่แข่งออกไป ส่งเสริม
 ให้สมาชิกสภาผู้แทนประเภทหนึ่งในสังกัดพรรคแยกตัวออกไปตั้งพรรคสหภูมิ เมื่อฝ่ายจอมพล ป.และ
 พล.ต.อ.เผ่า พยายามแก้เผ็ดและวิครอนอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยจอมพล ป. ให้รัฐมนตรีถอนตัว
 จากเป็นข้าราชการประจำ และการค้าที่เป็นองค์การของรัฐและของเอกชน ฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ก็แก้
 เผ็ดด้วยการนำรัฐมนตรีฝ่ายทหารลาออกและชักชวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ลาออก ทำ
 ให้ฐานะของรัฐขาดอนงนงลงทุกที จนเห็นว่าฝ่ายรัฐบาลอ่อนแออย่างมากแล้วจึงยื่นคำขาดให้
 จอมพล ป. กับคณะรัฐมนตรีลาออก เพราะเป็นรัฐบาลที่ประชาชนไม่พึงปรารถนา^{๑๕} ซึ่งทำให้ฝ่ายรัฐ
 บาลโดย พล.ต.อ.เผ่า ๆ วางแผนการที่จะใช้กำลังตำรวจเข้าทำการจับกุมบุคคลสำคัญของคณะ
 ทหารในตอนก็คือในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ คณะทหารจึงตัดสินใจก่อการรัฐประหารโดยใช้กำลัง

^{๑๓} "ไทยน้อย" (นามแฝง), กับรุ่งโรจน์ ณ นคร, นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑ กับสามผู้นำบริบท,
 (พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, ๒๕๐๒), หน้า ๖๘.

^{๑๔} David Morell, Political Parties and Participant Politics, p.
 13.

เข้ายึดสถานที่สำคัญ ๆ ไว้ได้ก่อน และลงมือปฏิบัติตามแผนในเวลา ๒๐.๐๐ น. สามารถยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาได้สำเร็จโดย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้สั่งการเมืองไปยังราชอาณาจักรกัมพูชา และได้เดินทางต่อไปพำนัก ณ ประเทศญี่ปุ่น ส่วน พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้เข้ามาขอตัวต่อคณะรัฐประหาร และได้ถูกคณะทหารส่งตัวไปอยู่ต่างประเทศ^{๑๖} และได้พำนักอยู่ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ดังนั้นถ้าจะสรุปสาเหตุที่แท้จริงของการรัฐประหารครั้งนี้ก็พอกล่าวได้ว่าสาเหตุของการรัฐประหารเกิดจากความแตกแยกและขัดแย้งในพรรคเสรีมนังคศิลาเอง เมื่อสถานการณ์และบรรยากาศทางการเมืองอำนวยให้ จึงได้เกิดการรัฐประหารขึ้น ซึ่งได้ยิ่งผลให้พรรคเสรีมนังคศิลาล่มสลายไปด้วย

๕.๒ พรรคสหประชาไทย

๕.๒.๑ การคัดค้านรัฐธรรมนูญพรรคและความขัดแย้งในการคัดเลือกตัวผู้สมัคร พรรคสหประชาไทยพยายามจัดสร้างองค์การ ตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและองค์การของพรรคอย่างมีระบบที่เยี่ยม แต่ที่ค้างที่ไถ่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๔ ว่า ผู้ร่างรัฐธรรมนูญพรรคนั้นเป็นผู้นำพรรคกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งใครร่างรัฐธรรมนูญข้อบังคับกฎเกณฑ์ตลอดจนนโยบายพรรคขึ้นเองโดยมิได้สอบถามความเห็นของสมาชิกและผู้นำคนอื่น ๆ เสียก่อน ผลที่ตามมาก็คือรัฐธรรมนูญของพรรคได้ถูกโจมตีจากสมาชิกพรรค นับตั้งแต่วาระแรกที่ทั้งพรรคมาโดยตลอด คือในการประชุมสมัชชาใหญ่ของพรรคที่หัวหมากนั้น สมาชิกพรรคกลุ่มสันนิบาตเสรีชนแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์การต่อต้านคอมมิวนิสต์ได้กล่าวหาว่า รัฐธรรมนูญพรรคสหประชาไทยมีลักษณะเป็นเผด็จการและเลียนแบบประเทศคอมมิวนิสต์ สมาชิกกลุ่มนี้ซึ่งนำโดยนายดวง เอี่ยมศิลา ซึ่งเคยเดินทางไปจีนแดงมาแล้วโจมตีว่า การร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะทำให้ประเทศเป็นคอมมิวนิสต์หรือเผด็จการโดยพรรคการเมืองพรรคเดียวในที่สุด คำศัพท์ที่ถูกยกขึ้นมาโจมตีมากที่สุดคือคำว่า "สภาการเมือง" ถูกกล่าวหาว่านำมาจากคำว่า "POLITBURO" ของรัสเซีย

^{๑๕} "ไทยน้อย" (นามแฝง) กับ รุ่งโรจน์ ณ นคร, op.cit., หน้า ๘๘.

^{๑๖} Loc.cit.

เขียน ส่วนคำ "ผู้ทำงานพรรค" ก็นำมาจากคำว่า "CADRE" หรือผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนั้นคำว่า "ขบวนการเมือง" และ "สังคมนิยมไทย" ก็เป็นถ้อยคำที่ประเทศคอมมิวนิสต์นิยมใช้ สมาชิกกลุ่มที่คัดค้านนี้ประมาณ ๑๐๐ คน ได้ยื่นคำขาดต่อจอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าพรรค ให้ทำการแก้ไขนโยบายและธรรมนูญของพรรคเสียใหม่ มิฉะนั้นจะลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรค^{๑๗} ซึ่งหัวหน้าพรรคและผู้นำอื่น ๆ ได้พยายามไกล่เกลี่ยให้สมาชิกกลุ่มนี้ระงับความคิดที่จะลาออกและแก้ไขธรรมนูญดังกล่าวไว้ชั่วคราวจนกว่าการเลือกตั้งทั่วไปจะผ่านพ้นไปเสียก่อน หลังจากนั้นสำนักงานเลขาธิการพรรคสหประชาไทยได้ออกแถลงการณ์ฉบับหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาข้างกล่าวมาด้วยความพอสรุปได้ว่า การที่มีผู้คัดค้านอุดมการณ์ นโยบาย และธรรมนูญพรรคสหประชาไทยว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้นเป็นความเข้าใจผิด เพราะพรรคสหประชาไทยเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงต่างหาก ถึงแม้จะเห็นได้จากพรรคสหประชาไทยมีอุดมการณ์และนโยบายในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ บุคคลสำคัญในพรรคทุกคนก็ได้ออกแสดงเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าเป็นผู้มีเกียรติประวัติอันดีงามในด้านการรักชาติ เทอคุณพระมหากษัตริย์และยึดมั่นในลัทธิประชาธิปไตย ในส่วนอุดมการณ์ก็ต้องการสร้างสรรสังคมนิยมไทยเพื่อที่จะให้สังคมไทยเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และได้กำหนดนโยบายต่าง ๆ ไว้เพื่อให้บรรลุอุดมการณ์ที่ใดตั้งไว้ การที่จะบรรลุอุดมการณ์ตามนโยบายได้ ก็จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางการเมืองคือพรรคการเมืองนั่นเอง และพรรคการเมืองที่จะสามารถปฏิบัติตามนโยบายให้บรรลุเป้าหมายได้ต้องเป็นพรรคที่มีการจัดโครงสร้างอย่างเป็นระบบ องค์การต่าง ๆ ของพรรคได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติงานของพรรคได้บรรลุอุดมการณ์ตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น ดังนั้นจึงขอยืนยันว่า "...พรรคสหประชาไทยเป็นพรรคที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างไม่มีข้อสงสัยเลย และเป็นพรรคประชาธิปไตยที่ยึดถือการมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดไป"^{๑๘}

แถลงการณ์ฉบับนี้เป็นการประกาศว่าพรรคสหประชาไทยมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ แท้ก็

^{๑๗} มนตรี เจนวิทย์การ และคนอื่น ๆ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (ธนบุรี : โรงพิมพ์กรุงไทยการพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๓๔.

^{๑๘} Ibid., หน้า ๓๗.

ไม่มีข้อความตอนใดปฏิเสธว่าพรรคสหประชาไทยไม่ได้ "เลียนแบบคอมมิวนิสต์" แต่อย่างใด และนักวิชาการผู้ร่างธรรมนูญของพรรคท่านหนึ่งก็ได้อยอมรับว่าโครงสร้างของธรรมนูญมีลักษณะใกล้เคียงกับโครงสร้างของพรรคคอมมิวนิสต์...^{๑๙} เพราะมีวัตถุประสงค์ให้พรรคการเมืองมีรากฐานมาจากประชาชนโดยแท้จริง และต้องการต่อต้านคอมมิวนิสต์แบบหนามยอกเอาหนามบ่ง" ดังนั้นแม้ความคิดในการแก้ไขธรรมนูญพรรคนี้จะถูกระงับไว้ชั่วคราว แต่บรรดาสมาชิกพรรคก็ยังคงรบเร้าให้แก้ไขโดยอ้างว่า "มีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์" ไม่หยุดหย่อน จนในที่สุดพรรคฯ ก็จำต้องแก้ไขธรรมนูญพรรคบางส่วนเพื่อเป็นการประนีประนอมกับลูกพรรคเมื่อต้นเดือนมกราคม ๒๕๑๓^{๒๐} โดยมีการแก้ไขข้อความและศัพท์สำนวนแบบคอมมิวนิสต์ เช่น เลิกใช้คำว่า "ธรรมนูญ" หันมาใช้คำว่า "ข้อบังคับพรรค" เลิกคำว่า "คณะกรรมการบริหารกลาง" เป็น "คณะกรรมการอำนวยการกลาง" เลิกคำว่า "สภาการเมือง" เป็น "คณะกรรมการบริหาร" เลิกข้อความ "และพรรค ส.ป.ท.มีความมุ่งหมายจะสร้างสังคมประชาธิปไตยให้เป็นผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้" เปลี่ยนคำแปลชื่อภาษาอังกฤษจาก "United Thai People's Party" โดยใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษแทนว่า "Saha Pracha Thai" เลิกข้อบังคับบางอย่างที่ว่าเป็นแต่กิจการ เช่น เลิกนโยบายที่จะแยกนักรการเมืองออกเป็นนักรการเมืองข้าราชการกับนักรการเมืองอาชีพ เลิกวิธีการที่ให้หัวหน้าพรรคมีอำนาจใช้สิทธิยับยั้ง เลิกข้อความ "สมัชชาใหญ่ของพรรคคือองค์กรสูงสุดทางนิติบัญญัติของพรรค" เป็น "สมัชชาใหญ่คือองค์กรสูงสุดของพรรค" แก้ไขอำนาจของเลขาธิการพรรคให้มอำนาจแท้จริงในสำนักเลขาธิการพรรค จนสามารถควบคุมหัวหน้าสำนักเลขาธิการและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานเลขาธิการได้

ส่วนในด้านการคัดเลือกตัวผู้สมัครในนามพรรคนั้น ก็ได้เกิดการขัดแย้งเรื่องนโยบายในการคัดเลือกตัวผู้สมัครกันขึ้น คือฝ่ายพลโทแสวง เสนาณรงค์ และพันเอกสนอง ถมิ่งรักษสัตย์ อยากริให้

^{๑๙} Ibid., หน้า ๓๘.

^{๒๐} "ส.ป.ท.แก้ธรรมนูญพรรคหมด ยกเลิกข้อบังคับเก่าที่ว่าเป็นแต่กิจการ", ประชาธิปไตยรายวัน (๘ มกราคม ๒๕๑๓), หน้า ๑, ๑๖.

สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคเป็นพวกหน้าใหม่และค่อนข้างสับสนต่อการนำของพรรค ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งคือพลเอกประภาส จารุเสถียร และพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ ให้ความสนใจแก่ความจริงรักภักดีที่ผู้สมัครในนามของพรรครัฐบาลมีต่อตนเป็นการส่วนตัวมากกว่าความจริงรักภักดีที่มีต่อพรรคเป็นส่วนรวม ความขัดแย้งนี้จึงได้นำไปสู่ความแตกแยกอย่างรุนแรงในพรรคระหว่างสมาชิกกลุ่มสายทำเนียบรัฐบาลฝ่ายพลโทแสวง ๆ กับสมาชิกกลุ่มสายมหาดไทย ซึ่งนำโดยพลเอกประภาส ๆ ผลคือมีการประนีประนอมกัน โดยฝ่ายหลังเป็นฝ่ายได้เปรียบ กล่าวคือพรรคสหประชาไทยส่งผู้สมัครซึ่งส่วนใหญ่เคยเป็นสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลามาก่อน และไม่มีควมศรัทธาที่แท้จริงต่อระบบพรรค เข้าสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนสมาชิกกลุ่มนิยมพลเอกประภาส ๆ ที่พรรคมิได้ส่ง เข้าสมัครในนามพรรค ก็ได้รับการสนับสนุนจากพลเอกประภาส ๆ และสมาชิกชั้นผู้ใหญ่ที่นิยมพลเอกประภาส ๆ เช่น นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ให้สมัครรับเลือกตั้งในแบบอิสระ จากผลการเลือกตั้งปรากฏว่าทั้งสมาชิกในสายทำเนียบฯ สายมหาดไทย และผู้สมัครอิสระนิยมพลเอกประภาส ๆ ต่างก็ได้รับเลือกตั้งกันฝ่ายละหลายสิบคน จึงก่อให้เกิดปัญหาการแตกความสามัคคีและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ตามมาในภายหลัง เช่นการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญพรรค การเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ความขัดแย้งในเรื่องรัฐธรรมนูญพรรค และการคัดเลือกว่าผู้สมัครนี้จึงนับว่าเป็นปฐมเหตุอันหนึ่งที่น่าไปสู่ความเสื่อมของพรรคสหประชาไทย

๕.๒.๒ การถือถือนโยบายของสมาชิกสภาผู้แทน โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนของไทยส่วนใหญ่นั้นมักจะให้ความสำคัญกับตัวเองในฐานะผู้เป็นปากเสียงแทนราษฎรมากกว่าที่จะถือว่าตนเป็นลูกพรรคและมีหน้าที่สนับสนุนนโยบายและทำตามมติของพรรค ดังจะเห็นได้จากที่ Michael L. Mazey ได้สรุปผลการสัมภาษณ์ ส.ส. ๑๒๔ คน ในสถานีวิทยุที่ว่า อะไรคือหน้าที่ของสมาชิกสภานิติบัญญัติ ก็ได้พบคำตอบจัดได้เป็น ๒ อย่าง เรียงตามลำดับมากน้อยของความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ^{๒๑}

๑. พวกที่คิดว่า หน้าที่สำคัญของตนคือการออกกฎหมาย ๕๑ %

^{๒๑} สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, จุลสารโครงการตำรา (พระนคร: โรงพิมพ์พิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๒๐.

๒. พวกที่คิดว่า หน้าที่สำคัญของตนคือการควบคุมรัฐบาล ๔๓.๔ %

๓. พวกที่คิดว่า หน้าที่สำคัญของตนคือการ เป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ผู้สนับสนุน
ความต้องการของปวงชน ๓๗.๒ %

๔. พวกที่คิดว่า หน้าที่สำคัญของตนคือ เป็นผู้ถ่ายทอดคหัตถ์สนะของประชาชนต่อนักการเมืองด้วยกัน คือต่อรัฐบาล ต่อสมาชิกสภาด้วยกัน และอาจเรียกร้องให้รัฐบาลทำหรือละเว้นจากการกระทำตามความปรารถนาของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นในนามของประชาชนทั้งชาติหรือของท้องถิ่นของตน

๕. พวกที่คิดว่า หน้าที่สำคัญของตนคือการริเริ่มนโยบายไม่ว่าจะเป็นนโยบายโดยส่วนรวมหรือนโยบายเฉพาะเรื่อง ๒๑.๗ %

๖. พวกที่คิดว่า หน้าที่สำคัญของตนได้แก่การเป็นลูกพรรคที่ดี คือทำตามมติของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ ๘.๕ %

การที่สมาชิกสภาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะควบคุมรัฐบาล ตลอดจนพิทักษ์ผลประโยชน์และสนับสนุนความต้องการของประชาชนโดยขาดความไว้วางใจต่อพรรค ก็อแทบไม่ให้ความสำคัญในการทำตามมติของพรรคเลยนั้น ทำให้สมาชิกสภาส่วนใหญ่รวมทั้งสมาชิกสภาที่สังกัดพรรคสหประชาไทยมีทัศนคติในเรื่องอำนาจหน้าที่ของตนว่ามีอยู่อย่างกว้างขวางจนแทบไม่มีขอบเขตจำกัด สมาชิกสภาผู้แทนจึงมีแนวโน้มที่จะประพฤติกและกระทำการทุกอย่างตามความต้องการของตนโดยมิได้ให้ความสนใจต่อวินัยพรรค ซึ่งสิ่งที่ตามมาก็คือความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารคือรัฐบาลและข้าราชการฝ่ายหนึ่ง กับฝ่ายนิติบัญญัติคือสมาชิกสภาผู้แทนอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ความขัดแย้งที่สำคัญ ๆ ในระหว่างเวลาที่พรรคสหประชาไทยเป็นรัฐบาลปกครองประเทศอยู่ก็มี

ก. การแทรกแซงก้าวยการบริหารราชการแผ่นดินโดยสมาชิกสภาผู้แทนสังกัดพรรครัฐบาล เนื่องจากสมาชิกสภาสังกัดพรรคสหประชาไทยทราบว่ารัฐบาลในการเมืองระบบพรรคจำเป็นต้องได้รับความสนับสนุนจากลูกพรรค จึงใช้สิทธิพลับบั้งคัมภ์ให้ข้าราชการกระทำตามความประสงค์ของตนตลอดเวลา เช่น เรียกร้องขออภิสิทธิ์ต่าง ๆ เช่น ขออภิสิทธิ์ในการค้า การทำเหมืองแร่ ฝากฝังพรรคพวกของตนเข้าศึกษา ตลอดจนให้ได้รับสิทธิพิเศษอื่น ๆ หากมีข้าราชการผู้ใดไม่ให้ความร่วมมือก็หาทางกลั่นแกล้งด้วยประการต่าง ๆ เช่นครั้งหนึ่งสมาชิกสภาผู้แทนพรรคสหประชาไทยเรียกร้องให้

รัฐบาลมอบเงินให้ ส.ส.พรรครัฐบาลคนละ ๓ แสนบาท เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดของตน ซึ่งรัฐบาลก็สั่งการไปยังสำนักงบประมาณให้จัดสรรเงินจำนวนนั้นตามความต้องการของ ส.ส. แต่ นายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณที่แจ้งว่าไม่อาจจัดสรรเงินจำนวนดังกล่าวให้ได้ จึงยังความไม่พอใจให้กับฝ่าย ส.ส. เป็นอันมาก และได้บีบบังคับให้รัฐบาลปลดนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ออกจากตำแหน่ง ซึ่งรัฐบาลจำต้องย้ายนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ไปดำรงตำแหน่ง เลขาธิการสภาพัฒนา เกษตรกิจแห่งชาติ ตามความต้องการของ ส.ส. การกล่าวหาการบริหารราชการของข้าราชการ ประจำทำนองนี้จึงทำให้ข้าราชการประจำรู้สึกไม่พอใจมาก เพราะถือว่าเป็นการละเมิดอภิสิทธิ์ของ ตนโดยตรง

ข. ถวंगให้พระราชบัญญัติงบประมาณออกใช้บังคับเร็วกว่ากำหนด เนื่องจากพระราชบัญญัติ งบประมาณแผ่นดินมีความสำคัญต่อรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องกำหนดการใช้จ่ายทุกชนิด ของรัฐ การเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือถ่วงเวลาใด ๆ ย่อมมีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล เป็นอย่างยิ่ง และหากวางพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินแท้ทีในสภา รัฐบาลก็จำเป็นต้องลาออก คั้งนั้นในทุก ๆ ปีรัฐบาลจะต้องพยายามให้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินผ่านรัฐสภาออกบังคับ ใช้เป็นกฎหมายโดยเร็วที่สุด ฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนต่างก็รู้ความสำคัญของตนในเรื่องนี้ จึงพยายาม เรียกร้องผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการตอบแทนจากรัฐบาล ในระยะที่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ยังไม่ผ่านสภากันมาก ซึ่งรัฐบาลก็จำต้องโอนอ่อนผ่อนตามแทบทุกครั้งไป เช่นในปีงบประมาณ ๒๕๑๓ รัฐบาลจำต้องยอมจัดสรรเงินให้สมาชิกสภาผู้แทนในสังกัดพรรคสหประชาไทยและพรรคอิสระซึ่งให้ การสนับสนุนรัฐบาลอยู่ นำไปพัฒนาจังหวัดของตนเพื่อเป็นการหาเสียงคนละ ๓ แสนบาท ในปีงบประมาณ ๒๕๑๔ รัฐบาลต้องจัดสรรเงินให้ ส.ส. คั้งกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นคนละ ๑ ล้านบาท และในปีงบประมาณ ๒๕๑๕ รัฐบาลก็ถูกขอให้จัดสรรเงินพัฒนาจังหวัดให้ ส.ส. ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลคนละ ๒ ล้าน บาท แต่ก้เกิดการปฏิวัติยุบสภาเสียก่อน

วิธีการในการทำให้ พ.บ.งบประมาณออกล่าช้าก็คือ คณะกรรมาธิการงบประมาณจะ พิจารณาแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณอย่างล่าช้า ทำให้โครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลต้องชุลก ชลักเพราะขาดเงินดำเนินการ นอกจากนั้นกรรมการมักจะพิจารณาตัดจำนวนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แทบ

ทุกรายการ แล้วยำเงินที่ตัดไปเพิ่มให้กับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในจังหวัดของกรมการแทน การที่
 กรมการในคณะกรรมการงบประมาณเมื่อมีสิทธิเหนือสมาชิกสภาผู้แทนคนอื่น ๆ ในสังกัดพรรคเดียว
 ก็ได้ ยังผลให้พรรคสมาชิกสภาผู้แทนในสังกัดพรรคสหประชาไทยต้องพยายามแย่งกันเป็นกรรมการ
 พิจารณางบประมาณ โดยที่ทางพรรคมีนโยบายให้พรรคสมาชิกสภาผู้แทนในสังกัดพรรคผลัดเปลี่ยนกัน
 เป็นกรรมการพิจารณาพิจารณา โดยมีหลักอยู่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนที่เคยเป็นกรรมการมาแล้ว
 ก็ไม่ควรเป็นอีกในปีต่อไป แต่ต่อมาที่มีการเลือกเอาคนเดิมเข้าเป็นกรรมการอีกโดยอ้างว่ารู้งาน
 อยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ยังไม่เคยเป็น ก็ร้องขอให้ตนได้เป็นกรรมการ โดยอ้างว่าต้องการเข้าไปศึกษา มี
 การแก่งแย่งกันอยู่ตลอดเวลา คนที่ไม่ได้เป็นกรรมการมักไม่พอใจหาเหตุกลั่นแกล้งอยู่เสมอ ตัวอย่าง
 เช่นการตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณปี ๒๕๑๔ เมื่อต้นเดือนกรกฎาค
 ม ๒๕๑๓ นั้น ลูกพรรคสหประชาไทยต้องหาเสียงสนับสนุนในพรรคเพื่อเป็นกรรมการแปรญัตติ
 งบประมาณกัน เมื่อพรรคประกาศผลออกมา ผู้ที่ไม่ได้เป็นกรรมการก็เกิดความไม่พอใจหาว่าตนไม่
 ได้รับความเป็นธรรมจากพรรค และพยายามหาทางแก้แค้น ประจวบกับเป็นจังหวัดที่รัฐบาลประกาศ
 พระราชกำหนดพิทักษ์รักษาใหม่ ซึ่งจะต้องนำเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภาโดยด่วน ลูกพรรค
 กลุ่มจึงประกาศชักชวนกันคัดค้านพระราชกำหนดดังกล่าว ผู้นำพรรคได้พยายามเกลี้ยกล่อมอย่าง
 เต็มที่ เมื่อถึงวาระที่ต้องลงมติต่อสภา ปรากฏว่ารัฐบาลชนะไปอย่างหวุดหวิดด้วยคะแนน ๑๐๒ ต่อ
 ๑๐๑ ^{๒๒} เท่านั้น การที่คณะกรรมการขอมติงบประมาณของหน่วยราชการต่าง ๆ อย่างมากมาย
 แล้วยำไปเพิ่มให้ทั้งงบประมาณอย่างที่มีสมาชิกในคณะกรรมการต้องการนั้นได้ถึงความกระทบ
 กระเทือนให้กับหน่วยราชการ และทำให้ฝ่ายข้าราชการประจำและผู้นำพรรคเกิดความไม่พอใจสมา
 จิกสภาผู้แทนอยู่ตลอดเวลา จนมาถึงปลายปี ๒๕๑๔ ก่อนหน้าเกิดการปฏิวัติขึ้นเล็กน้อยก็มาถึงจุดแตก
 หักเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนพรรคสหประชาไทยส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มเงินพัฒนาจังหวัดต่าง ๆ ในขณะที่
 ที่ผู้นำฝ่ายทหารต้องการให้นำเงิน ๒๕๐ ล้านบาทที่คณะกรรมการแปรญัตติให้ตัดออกจากร่างพระราช

๒๒

"สพท. จะเฮโลให้ฝ่ายค้านได้เป็นกรรมการ", ประชาธิปไตยรายวัน, วันที่ ๘

บัญญัติงบประมาณปี ๒๕๑๕ ไปเพิ่มให้ทั้งงบประมาณป้องกันประเทศ ความขัดแย้งกันครั้งนี้ก็กลายเป็นสาเหตุใหญ่อันหนึ่งของการปฏิวัติ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ความลาซา ความยากลำบาก และความวุ่นวายต่าง ๆ ในเรื่องพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินของแต่ละปีได้นำความรำคาญใจมาสู่นำพรรคตลอดเวลา จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คณะผู้นำพรรคหรือคณะกรรมการทนต่อไปไม่ได้ จึงใจกำลังปฏิวัติล้มล้างรัฐบาล ยุบรัฐสภา และพรรคการเมืองเสียในที่สุด

ค. การเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ ดังที่โลกกล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ ว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ นั้น มีบทบัญญัติที่เป็นการมุ่งสนับสนุนรัฐบาลให้มีอำนาจปกครองประเทศต่อไปโดยมิให้บุคคลคณะอื่นมีโอกาสมาแข่งขันด้วยได้ ดังนั้นจึงมีเสียงเรียกร้องจากสมาชิกสภาผู้แทนทุกฝ่ายเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียใหม่เป็นประจำ แม้กระทั่งลูกพรรคสหประชาไทยเองก็ได้เรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญอยู่เป็นประจำ โดยตั้งข้อเรียกร้องมีสาระสำคัญดังนี้ คือเสนอเรียกร้องให้สมาชิกสภาผู้แทนดำรงตำแหน่งทางบริหารได้ทุกตำแหน่งโดยไม่ต้องลาออกจากสมาชิกภาพ เสนอให้เลิกสมาชิกวุฒิสภาไปเสียเพราะถือว่าเป็นผู้แทนของชนที่มิได้รับเลือกตั้งจากประชาชน และเรียกร้องให้ประกันเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ไทยไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเพิ่มข้อความว่า "...การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ก็ดี การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจกองโฆงงาก็จะกระทำมิได้ เว้นแต่กระทำในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือในระหว่างที่มีประกาศกฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย..."

แต่ผู้นำพรรคสหประชาไทยถือว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๑๑ นั้น มีความเหมาะสมและมีประโยชน์ในการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองของพรรคอย่างมาก จึงไม่ยอม

^{๒๓} ไซยนต์ ประักคิฏล, ประชาธิปไตยวัย ๔๑ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิ่งมงคลการพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๑.

ให้แก้ไข เมื่อมีเสียงเรียกร้องหาผู้อื่น เมื่อประกอบกับเหตุผลอื่น ๆ จึงคิดคัดความยุ่งยากโดยการปฏิวัติขยับสภาเสีย

ความขัดแย้งอื่น ๆ ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติโดยสมาชิกสภาผู้แทนกับฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลนั้น ยังมีอีกมากมายจนไม่อาจนำมากล่าวได้หมด แต่เท่าที่ยกตัวอย่างสำคัญ ๆ ก็คงพอให้เห็นได้ว่า ความขัดแย้งต่าง ๆ นั้นมีอยู่มากมาย จนในที่สุดก็ถึงขีดที่คณะทหารหมดความอดทนและก่อการปฏิวัติขึ้นในที่สุด

๕.๒.๓ ความขัดแย้งระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในพรรค Frank C. Darling นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ผู้รื้อถอนเสียงคนหนึ่ง วิเคราะห์ว่าพรรคการเมืองในไทยประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง (faction) ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน โครงสร้างทางองค์การจึงอ่อนแอระจัดกระจายไม่มีวินัย นอกจากนี้ยังประกอบด้วยกลุ่มคนต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์แตกต่างกันออกไปมากกว่าที่จะเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องวัตถุประสงค์หรือโครงการ และพรรครัฐบาลก็พอพรรคการเมืองของกลุ่มปกครองซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มผู้ปกครองรู้สึกอยากมีความชอบธรรมเพิ่มขึ้นในการปกครองของตน และเพื่อให้การสนับสนุนนโยบายของตนกว้างขวางยิ่งขึ้น พรรคสหประชาไทยก็มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น คือเป็นที่รวมกลุ่มบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลและคณะทหารที่ควบคุมอำนาจทางการเมืองของประเทศอยู่ เมื่อต้องการใหม่คณะรัฐบาลที่ชอบธรรมยิ่งขึ้นก็ได้จัดตั้งพรรคสหประชาไทยขึ้น แตกกันโดยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรค เพราะพรรคประกอบด้วยผู้นำกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่มดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๓ ว่าด้วยลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรคว่าพรรคนี้ประกอบด้วยกลุ่มทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ๒ กลุ่มใหญ่คือกลุ่มทำเนียบรัฐบาลกับกลุ่มมหาดไทย ทั้งสองกลุ่มนี้เริ่มมีความไม่ลงรอยกันตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคใหม่ ๆ ในเรื่องแนวนโยบายในการคัดเลือกตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค เมื่อหลังการเลือกตั้งแล้วพรรค

^{๒๔} สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, *op.cit.*, หน้า ๑๗.

^{๒๕} คูทอง ๓.๒.๖ "ลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรคสหประชาไทย"

^{๒๖} คู "ความผูกพันต่อแนวนโยบายพรรค" หน้า ๑๕๕.

สหประชาชาติยังมีความแตกแยกกันมากยิ่งขึ้น โดยมีสมาชิกสภาส่วนมากเป็นพรรคพวกของพลเอก
 ประกาศ ในเมื่อมีการแบ่งแยกกันเองในพรรคเช่นนี้แล้ว ก็กลายเป็นข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายนิคมอุตสาหกรรม
 กับฝ่ายบริหารควย เพราะสมาชิกสภานิคมอุตสาหกรรมสหประชาชาติซึ่งนิยมพลเอกประกาศ ฯ หลายคน
 รู้สึกว่าตนไม่ได้รับความสนใจโดยผู้นำของพรรค นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์สมาชิกสภานิคมอุตสาหกรรมยัง
 พบว่าสมาชิกสภาส่วนใหญ่อปรารถนาจะมีอำนาจมากกว่าที่ฝ่ายรัฐบาลคิดว่าควรจะเป็น ปัญหาเหล่านี้
 โดดเด่นชัดออกมาให้เห็นชัดมากก็ในตอนที่มีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณในรูปของการ
 เสนอญัตติระหว่างนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณซึ่งเป็นคนของฝ่ายพลโทแสวง
 เสนาณรงค์ และพันเอกสนอง ถมิ่งรักษาสัตว์ ฝ่ายหนึ่ง กับสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งเป็นคนของพลเอก
 ประกาศ จารุเสถียร อีกฝ่ายหนึ่ง^{๒๓} โดยที่ฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนเรียกร้องให้รัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณ
 งบประมาณให้แก่มหาชน ๓ แสนบาท เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตน แก่นายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ผู้อำนวยการ
 สำนักงานงบประมาณซึ่งเป็นฝ่ายสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีเห็นว่าการเรียกร้องเงินพัฒนาท้องถิ่น
 ของสมาชิกสภาดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง จึงได้คัดค้าน เนื่องจากนายเรณู สุวรรณสิทธิ์
 และสมาชิกสภาที่เรียกร้องเงินพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวอยู่คนละกลุ่มกัน ความขัดแย้งเรื่องเงินจำนวนนี้
 จึงได้บานปลายกลายเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มมหาดไทยกับกลุ่มทำเนียบรัฐบาลไป โดยที่สมาชิก
 สภากลุ่มมหาดไทยระดมโจมตีผู้อำนวยการสำนักงานและร่างพระราชบัญญัติงบประมาณอย่าง
 หนัก ทำให้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๓ ท้องใจเวลาแปรญัตติในคณะกรรมการร่างงบประ
 มาณของสภาถึง ๖ เดือนเต็ม ๆ พลเอกประกาศฯ เองได้ให้การสนับสนุนขอเรียกร้องของสมาชิก
 สภาผู้แทนกลุ่มของตนอย่างเต็มที่ ถึงกับทอวาและท่าทายนายเรณูโดยตรงในที่ประชุมพรรคที่เดียว
 ผลสุดท้ายนายกรัฐมนตรีจำต้องประนีประนอมโดยการย้ายนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ไปเป็นเลขาธิการ
 สภาพัฒนาเศรษฐกิจ และให้ พลโทชาญ อังสุโรติ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงาน
 แทน และจำต้องจัดเงินพัฒนาท้องถิ่นจำนวนดังกล่าวให้แก่สมาชิกสภาในสังกัดพรรคแต่โดยดี จึงเป็น
 อันว่าในกระบวนการงบประมาณฝ่ายทำเนียบรัฐบาลเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และฝ่ายมหาดไทยเป็นฝ่าย
 ได้เปรียบเนื่องจากได้รับเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนจำนวนมากกว่า คั้งนั้นในปีต่อ ๆ ไป

๒๓

สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, *op.cit.*, หน้า ๒๓.

สมาชิกรัฐสภาจึงเรียกร้องเงินพัฒนาท้องถิ่นเป็นจำนวนที่สูงขึ้นทุกปี และได้ขอสิทธิพลบับบังคับรัฐบาล
อยู่ทุกปี จนเมื่อทำท้าวาจะเกิดปัญหาเรื่องงบประมาณขึ้นอีกในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๔ และในครั้งนั้น
พลเอกประภาส ฯ เองก็ดูเหมือนจะหมดความสามารถที่จะกุมลูกพรรคในกลุ่มของตนไว้ได้ รัฐประ
หารก็เกิดขึ้น^{๒๔}

ความขัดแย้งระหว่างสองกลุ่มใหญ่โดยิขสมาชิกรัฐสภาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ ยังมีปรากฏ
ให้เห็นได้อยู่ตลอดเวลา การคัดค้านธรรมนูญพรรคสหประชาไทยของลูกพรรคกลุ่มสันนิบาตเสรีชนนำ
โดยนายดวง เอี่ยมศิดา จนกระทั่งพรรคจำต้องยอมแก้ไขธรรมนูญพรรคในต้นปี ๒๕๑๓ นั้น จะแปล
ความหมายเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้นอกจากเป็นการต่อสู้ซึ่งอำนาจกันภายในพรรคระหว่างกลุ่มทำ
เนียบรัฐบาลกับกลุ่มมหาไทย โดยที่กลุ่มมหาไทยไม่พอใจที่สมาชิกรัฐสภาเนียบรัฐบาลรวมอำนาจ
การบริหารงานของพรรคไปอยู่ในกำมือกลุ่มของตนจนหมดสิ้น จึงต่อสู้คัดค้านเพื่อชิงอำนาจกลับคืนมา
สู่กลุ่มตน ดังจะเห็นได้จากนอกจากจะแก้ไขข้อความที่เลียนแบบจากพรรคคอมมิวนิสต์แล้ว สำระสำคัญ
อีก ๒ อย่างที่ถูกแก้ไขคือ ให้เลิกวิธีการที่ให้หัวหน้าพรรคมีอำนาจไว้สัทธิขัยบับยังซึ่งเป็นการรุกรอน
อำนาจของจอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้ากลุ่มทำเนียบรัฐบาลอง และการแก้ไขอำนาจของเลขาธิการ
การพรรคให้มอำนาจแท้จริงในสำนักเลขาธิการพรรคจนสามารถควบคุมหัวหน้าสำนักเลขาธิการและ
เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเลขาธิการได้นั้น ย่อมเป็นการลดอำนาจของพลโทแสวง เสนาณรงค์ บุคคล
สำคัญของกลุ่มทำเนียบรัฐบาล ซึ่งกุมอำนาจที่แท้จริงอยู่ในสำนักเลขาธิการพรรคโดยตรง

การแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มของตนได้รับตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ ในวงการ
รัฐบาลก็มีอยู่เสมอ และก็มีส่วนเพิ่มความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทั้งสองอยู่ไม่น้อย ตัวอย่างเช่นในระยะ
หลังการเลือกตั้งเพิ่งเสร็จจดังใหม่ ๆ นั้น นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ มีส่วนในการสนับสนุนผู้สมัคร
อิสระในสังกัดสันนิบาตเสรีชน เขาสมัครรับเลือกตั้งจนได้เป็นสมาชิกรัฐสภาแทนจำนวนมาก ซึ่งเมื่อได้
รับการเลือกตั้งแล้วก็ได้อุทนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ขอร้องให้สนับสนุนรัฐบาล แต่เนื่องจากคณะผู้
นำพรรคซึ่งส่วนใหญ่ไม่ยอมแคงตั้งนายประสิทธิ์ ฯ เป็นรัฐมนตรีร่วมคณะตามคำขอร้องของ สส. สังก

ก็พิจารณาว่าหากจะตั้งนายประสิทธิ์ ๆ ก็คงพิจารณาถึงวุฒิสมรรถนะซึ่งเคยเป็น "หัวคะแนน" หากคนเขาพรรค เช่น นายประสิทธิ์ จุลละเกษ นายสนามที่ สายสว่าง ฯลฯ เป็นรัฐมนตรีด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ล้วนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน^{๒๘} สส.เหล่านี้จึงไม่พอใจรัฐบาลตลอดเวลา หลังจากนั้นไม่นาน พล.ต.ต.สง่า ก็ศึกษากรรมาการกลางของพรรคซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในกลุ่มทำเนียบรัฐบาลได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์พิมพ์ข่าวว่าสมาชิกสภาผู้แทนฯ ขอเสนอให้ตนเป็นรัฐมนตรีร่วมกับนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ นั้น ตน "...ไม่อาจจะเดินทางไปด้วยกันหรือพบกันได้โดยในวิถีทางการเมือง..."^{๓๐} เป็นการเปิดเผยให้ทราบว่าระหว่างตนซึ่งเป็นบุคคลในกลุ่มทำเนียบรัฐบาลกับนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ซึ่งเป็นบุคคลในกลุ่มมหาคไทยนั้นมีความขัดแย้งและความไม่ลงรอยกันเป็นอย่างมาก การคัดค้านมิให้นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีในครั้งนั้นเป็นเครื่องเพิ่มความไม่พอใจที่สองกลุ่มมีต่อกันไปมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีพระบรมราชโองการฯ ให้ พล.ต.ต.สง่า กิติขจร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในเวลาต่อมา ก็ได้ถูกสมาชิกสภาผู้แทนพรรคสหประชาไทยกลุ่มมหาคไทยจำนวนมากคัดค้าน พร้อมกันนั้นก็คิดว่าจะลาออกหากยังมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งสำคัญ ๆ กันในแบบไม่เปิดเผย และการแต่งตั้งนั้นเป็นการเล่นพรรคเล่นพวก เพราะทั้งแปดบุคคลผู้จงรักภักดีของจอมพลถนอม กิติขจร เท่านั้น^{๓๑}

เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งก็คือให้เกิดความขัดแย้งกันอย่างมากในหมู่ผู้นำพรรคสหประชาไทย ก็คือปัญหาในการสืบช่วงอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ทุคองาย ๆ ก็คือปัญหาในเรื่องผู้นำที่จะเป็นหัวหน้าพรรค และนายกรัฐมนตรีนอกจากจอมพลถนอม กิติขจร ซึ่งถ้าพิจารณากันตามความ

^{๒๘} "ส.ส. กลุ่มอิสระผิดหวังครั้งใหญ่ถูกพิพากษาตำแหน่ง ร.ม.ต.", ไทยรัฐรายวัน, ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๒, หน้า ๑, ๑๖.

^{๓๐} เสรี น้อยบัวทิพย์, "การเมืองไทยวันนี้", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๑๒), หน้า ๑๕.

^{๓๑} Clark D. Neher, "Thailand Toward Fundamental Change", Asian Survey, March 1970, p.132.

เหมาะสม ขอเท็จจริง และอาวุโสทุกท่านแล้วตำแหน่งผู้นำของพรรคและของประเทศกติกาก็น่าจะ
 ตกอยู่กับพลเอกประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้บัญชาการทหารบก
 หัวหน้ากรมมหาดไทย ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนสังกัดพรรคสหประชาไทยและพรรคอิสระสนับสนุนอยู่ แก่
 พลเอกประภาส ๆ ก็ใ้แสดงความจริงรักภักดีและสนับสนุนจอมพลถนอม ๆ ด้วยคืออยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้
 อาจเป็นเพราะว่าจอมพลถนอม ๆ เคยประกาศอยู่เสมอว่าตนรู้สึกเห็นคเห็นชอบ และจะขอลาออกจาก
 ตำแหน่งทางการเมืองตลอดจนราชการต่าง ๆ ทุกตำแหน่งในปี ๒๕๑๕ ทำให้พลเอกประภาส ๆ มี
 ใจว่าเมื่อถึงเวลาดังกล่าวตนก็คงได้รับตำแหน่งผู้นำพรรคและผู้นำประเทศต่อไปเอง ดังนั้นตลอด
 ระยะเวลา นับตั้งแต่จัดตั้งคณะรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๑๒ แล้ว พลเอกประภาส ๆ
 ก็ได้พยายามปรับปรุงตนให้ได้รับความนิยชมชอบจากมหาชน เช่น ได้ถอนตัวออกจากการเป็นกรรม
 การในบริษัทธุรกิจต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาฉ้อโกงและสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับตน แก่ทาง
 ความมุกคลสำคัญ ๆ ในกลุ่มทำเนียบรัฐบาล เช่น พลโทแสวง เสนาณรงค์ และ พล.ท.ท.สง่า กิติ
 ขจร นั้นยอมไม่ยอมให้จอมพลถนอม ๆ พ้นตำแหน่งผู้นำของพรรคและของประเทศไป เนื่องจาก
 จอมพลถนอม ๆ เป็นฐานแห่งอำนาจของพวกตน หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือสมาชิกคนสำคัญ ๆ ของกลุ่มทำ
 เนียบรัฐบาลมีอำนาจในรัฐบาลและในพรรคได้ ก็เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจและได้รับการ
 สนับสนุนจากจอมพลถนอมเป็นสำคัญ หากปราศจากจอมพลถนอมเสียแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็คงต้องพ้นจาก
 อำนาจไปเป็นแน่แท้ คนสำคัญในกลุ่มทำเนียบรัฐบาลจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้จอมพลถนอมได้อยู่
 ในอำนาจต่อไป เช่น เมื่อจอมพลถนอมจะครบเกษียณอายุราชการ และจะคงพ้นตำแหน่งผู้บัญชาการ
 ทหารสูงสุดอันถือว่าเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่งที่มีอำนาจควบคุมกองทัพทั้งสามให้สนับสนุนอำนาจของตน
 และมีธรรมเนียมอยู่ว่า นายกรัฐมนตรีจะคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเสียเองนั้น กลุ่มทำ
 เนียบรัฐบาลได้พยายามวิ่งเต้นเพื่ออายุราชการในตำแหน่งดังกล่าวให้แก่จอมพลถนอม ๆ ทั่วไปอีก ๑
 ปี และประสบผลสำเร็จสามารถจัดการให้คณะรัฐมนตรีลงมติต่ออายุราชการให้ขณะที่จอมพลถนอม
 กิติขจร ไม่อยู่ในกรุงเทพฯ การต่ออายุราชการของจอมพลถนอม ๆ จึงยังความไม่พอใจให้กับกลุ่ม
 มหาดไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการยืดระยะเวลาที่พลเอกประภาส ๆ จะมีอำนาจสูงสุดในพรรคให้
 ห่างออกไปอีก ๑ ปี ขณะเดียวกันผู้นำสำคัญ ๆ ในกลุ่มทำเนียบรัฐบาลได้ให้ความพยายามทุกวิถีทาง
 ที่จะคงอำนาจที่สูญเสียไปกลับคืนมา แต่ในระยะหลังนี้ปรากฏว่ากลุ่มมหาดไทยยังมีอำนาจมากขึ้นทุก

ทุกขณะ ส่วนกลุ่มทำเนียบนายกรัฐมนตรีเริ่มเสื่อมอิทธิพลลงเป็นลำดับ ความแตกร้าวจึงเพิ่มมากขึ้นถึงกับมีข่าวออกมาว่า พล.ท. แสง เสนาณรงค์ และ พล.ต.ท. สง่า กิติติขจร. จะแยกตนจากพรรคเพื่อไปตั้งพรรคการเมืองใหม่เป็นพรรคสนับสนุนรัฐบาลอีกพรรคหนึ่งในกลางเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๔^{๓๒} ซึ่งในเรื่องนี้ก็มีผู้วิจารณ์ไว้อย่างน่าฟังว่า

ตามข้อเท็จจริงเท่าที่ทราบปรากฏว่าสมาชิกพรรค สปท. แยกแยกเป็นหลายฝ่าย แต่ละฝ่ายต่างก็ยึดถือหรือสนับสนุนบุคคลสำคัญบางคนในพรรคเป็นการส่วนตัวอยู่ ประกอบกับในระยะหลัง ๆ นี้ก็มีข่าวเกี่ยวกับเรื่องที่จะยอมพลตนอม ก็คิดจะวางมือจากการเมือง และมีผู้ชักชวนถึงปัญหาเรื่องตัวบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปเนื่อง ๆ ซึ่งเป็นการแน่นอนว่า หากพรรค สปท. ยังคงได้รับเลือกเป็นฝ่ายเสียงข้างมาก บุคคลที่จะเขาคำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ย่อมไม่แก่แก่ที่สมาชิกส่วนใหญ่ของพรรค สปท. สนับสนุนนั่นเอง ฉะนั้นการที่ พล.ต.ท. สง่า กิติติขจร. จะตั้งพรรคใหม่จึงอาจเป็นเพราะต้องการหาเสียงสนับสนุนเป็นการส่วนตัวจาก ส.ส. เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่แล้วใน สปท. เพื่อยอมพลตนอมผู้ที่จะได้มีเสียงสนับสนุนมากพอที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือเพื่อตนจะได้รวมรัฐบาลต่อไปยิ่งกว่าเหตุอื่น

การมีข่าวว่า พล.ท. แสง กับ พล.ต.ท. สง่า จะแยกตัวออกจากพรรคนั้น สร้างความกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของพรรคเป็นอย่างมาก เพราะหากบุคคลทั้งสองแยกตนออกจากพรรคก็ย่อมเป็นเรื่องแน่นอนที่สมาชิกสภาผู้แทนกลุ่ม "ยังเทอร์ก" ซึ่งให้การสนับสนุน พล.ต.ท. สง่า จะคงลาออกไปเขาเป็นสมาชิกพรรคที่จะตั้งขึ้นใหม่ด้วย ซึ่งจะทำให้สมาชิกของพรรคซึ่งขณะนั้นมีอยู่ประมาณ ๑๒๒ คน^{๓๓} ลดจำนวนลงถึงเกือบครึ่งจำนวน ซึ่งนั่นก็ย่อมหมายความว่ารัฐบาลไม่สามารถจะควบคุม

๓๒

"คาหมอลอ" (นามแฝง), "น้องชายนายกเป็นชาวอึกแล้ว", สยามรัฐรายวัน (๑๓

พฤษภาคม ๒๕๑๔), หน้า ๕.

๓๓

David Morell, op.cit., p.47.

สถานการณ์ในสถานการณ์ที่ดูดีได้อีกต่อไป การแตกแยกระหว่างกลุ่มใหญ่ ๒ กลุ่มจึงเป็นสาเหตุใหญ่อัน
หนึ่งของกรณีปฏิวัติ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

นอกจากนี้ในพรรคสหประชาไทยยังมีความแตกแยกระหว่างบุคคลชนผู้นำต่าง ๆ อยู่อย่างมาก
มาย เช่น ความไม่สู้จะลงรอยกันระหว่าง พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุข และอธิบดีกรมตำรวจ กับ พลเอกประภาส จารุเสถียร ทั้งนี้เพราะ พล.ต.อ.ประเสริฐ
เป็นผู้ควบคุมอำนาจในกรมตำรวจแยกเดี่ยว โดยไม่นำพาต่อกระทรวงมหาดไทย ซึ่งพลเอกประภาส
เป็นรัฐมนตรีว่าการอยู่ สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายพลเอกประภาส และอีกประการหนึ่งตำรวจกับ
ทหารบกนั้นเคยเป็นคู่แข่งทางการเมืองกันมาแต่ในอดีต เมื่อฝ่ายทหารบกมีอำนาจทางการเมืองก็ได้
พยายามแฉอิทธิพลเข้าครอบงำตำรวจเพื่อนำไปใช้จู่โจมอิทธิพลของคู่แข่งทางการเมือง แต่เมื่อ
พล.ต.อ.ประเสริฐฯ ไม่ยอมปฏิบัติตามความต้องการของผู้นำทหารบก เช่น ปฏิเสธไม่ยอมจับกุมนัก
หนังสือพิมพ์ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์ พลเอกประภาส ตามคำขอรองของพลเอกประภาสฯ ในปี ๒๕๑๔ ทำ
ให้พลเอกประภาส เกิดความไม่พอใจ พล.ต.อ.ประเสริฐฯ มากขึ้นทุกที ภายหลังจากการปฏิวัติ เมื่อ
พล.ต.อ.ประเสริฐฯ จะครบเกษียณอายุราชการจึงไม่ยอมต่ออายุราชการให้อีก นอกจากนั้นในคณะ
รัฐมนตรียังมีความแตกร้าวระหว่างรัฐมนตรีร่วมคณะอีกหลายคน เช่น ความไม่พอใจซึ่งกันและกัน
ระหว่างนายบุญชนะ อัทธาทกร รัฐมนตรีเศรษฐกิจ กับ พ.อ.ถนิต คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศ
เนื่องจากนายบุญชนะฯ ที่มิชอบที่ทักความทรงจำของที่ตนเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน
และมีข้อความในบันทึกนั้นหลายตอนพาดพิงไปก่อความเสียหายให้กับ พ.อ.ถนิต และรัฐมนตรีคนสำคัญ
อีกหลายคนซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องมากในขณะนั้น ความขัดแย้งต่าง ๆ เหล่านี้ทวีมากขึ้นทุกทีจน
พรรคสหประชาไทยไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิถีทางการเมืองตามปกติ การปฏิวัติจึงเกิดขึ้น

๕.๒.๔ การปฏิวัติ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ สถานการณ์ทางการเมืองของพรรคสหประชา

^{๓๔} David Morell, "Thailand", Asian Survey, February 1973, p.164.

^{๓๕} Ibid., p.175.

ไทยในปี ๒๕๑๔ นั้น เสื่อมทรามลงเป็นลำดับ มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้

เมื่อความกดดันจากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวได้ทวีมากขึ้น และรัฐบาลก็ไม่สามารถแก้ไขให้เบาบางลงไปได้ ดังนั้นในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ จึงได้เกิดการปฏิวัติขึ้นโดยคณะทหารซึ่งมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้านำคณะทหารเข้าก่อการปฏิวัติ ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ ยุบวุฒิสภา สภาผู้แทน และประกาศกฎอัยการศึกทั่วประเทศ โดยแถลงเหตุผลไว้ในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๖ ว่า

คณะปฏิวัติได้พิจารณาถึงสถานการณ์ของโลกและภัยที่คุกคามประเทศโดยละเอียดแล้ว เห็นว่ามั่นคงระบอบกระเทือนถึงความมั่นคงของประเทศและราชบัลลังก์ และกำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับนั้น มุ่งจะเปลี่ยนระบอบการปกครองไปสู่ระบอบอื่นซึ่งมีระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงจะเห็นได้จากความยุ่งสับสนใหญ่กอลการร้ายกอลความยุ่งยากอยู่ ณ ที่ต่าง ๆ ของประเทศในขณะนี้ สถานการณ์ดังกล่าวนี้ถ้าหากไม่รีบดำเนินการแก้ไขโดยเด็ดขาดแล้วจะเป็นภัยอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน

สำหรับสถานการณ์ภายในประเทศ นับแต่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว ปรากฏว่าได้มีบุคคลบางจำพวกอาศัยสิทธิตามรัฐธรรมนูญยุบถอนทำลายใช้อิทธิพลทั้งภายในและภายนอกสภานิติบัญญัติก่อกวนการบริหารราชการของรัฐบาลให้ดำเนินไปด้วยความยากลำบากและล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งกระทำการเพื่อแสวงผลประโยชน์ส่วนตัว แทนที่ทุก

^{๓๖} "จอมพลถนอมยกอำนาจ บุนสภา เลิกรัฐธรรมนูญ", สยามรัฐรายวัน, วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๔, หน้า ๑, ๑๖.

^{๓๗} "คณะทหารปฏิวัติ", ไทยรัฐรายวัน, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๔, หน้า ๑, ๑๖.

ฝ่ายจะร่วมสามัคคีกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อป้องกันภัยอันตราย แก่บุคคลบางกลุ่ม บางคณะกับช่วยโลกาเสวยการก่อกวนชักชวนมิให้รัฐบาลดำเนินการแก้ไขโดยสะดวก เช่น บุกยิงให้ประชาชนและสถาบันต่าง ๆ เป็นปฏิปักษ์และกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล ให้การศึกษาเกินขอบวน ไทกรรมกรนักหยุดงาน พุทธิการณเหล่านี้เป็นเหตุของการบริหาร ราชการ ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งใน ด้านฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารอยู่ตลอดเวลา

การแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวจะทำให้เป็นการตามวิถีทางรัฐธรรมนูญไม่ทันต่อ เหตุการณ์ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการยกอำนาจการปกครองเพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ไปได้โดยเฉียบขาดและฉับพลัน

กล่าวโดยสรุปถึงแนวทางการถ่ายโอนนอกประเทศจะเดินต่อไปในทางเลวร้าย เพียงใด ถ้าเหตุการณ์ภายในสงบเรียบร้อย การแก้ไขเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ถ่ายโอน ยอมกระทำไปโดยง่าย แต่ถาเหตุการณ์ภายในไม่แตกความยุ่งเหยิงแตกแยกขัดแย้งซึ่ง กันและกันอยู่ตลอดเวลา การแก้ไขสถานการณ์ซึ่งมีขีดแต่เพียงภายนอก แต่รวมถึงภายใน จะกระทำไคยากยิ่งเป็นทวีคูณ และจะเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ และราชบัลลังก์ คณะปฏิวัติจึงมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการยกอำนาจการปกครอง

หลังจากยกอำนาจสำเร็จแล้ว จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ให้สัมภาษณ์ต่อที่ ประชุมสื่อมวลชน ณ หอประชุมกองบัญชาการทหารสูงสุดส่วนหน้า เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และโคชแจ่งเหตุผลความเป็นมาของการปฏิวัติในรายละเอียดพอสรุปได้ว่า เหตุผลสำคัญที่ก่อให้เกิดการ ปฏิวัติขึ้นมีหลายประการด้วยกัน เช่น สถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการ เมืองฝ่าย ชายบางคนมีความเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ไทยรับรองจีนคอมมิวนิสต์ ในขณะที่เกี่ยวกับการบ่อนทำลายของ ญกการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศก็เพิ่มขึ้น จึงต้องอาศัยมาตรการพิเศษ คือการปฏิวัติเพื่อแก้ปัญหา ทางด้านการเมืองนี้ สมาชิกสภาผู้แทนโคกก่อกวนการบริหารงานของรัฐบาลตลอดเวลา ทำให้ไม่อาจ บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ นอกจากนั้นการพิจารณาประมาณแผ่นดินก็เต็มไปด้วยความฉ้อฉล เรือรบยา เพราะ ส.ส.ขอแปรรูปที่ดินทุกมาตรา ทำให้โครงการต่าง ๆ ที่ตั้งเป้าหมายไว้ของลาชาตาม

ไปกวย เป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นได้มีนักการเมืองยุ่งให้กรรมการ นักศึกษา และเกษตรกร ก่อความไม่สงบขึ้นตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่เด็ดขาดในการแก้ไข ปัญหา^{๓๘} ดังนั้นประมวลเหตุผลของการปฏิวัติครั้งนี้เท่าที่คณะปฏิวัติได้แถลงไว้อย่างเป็นทางการก็ พอสรุปว่าสาเหตุใหญ่ของการปฏิวัติมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. สถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป จึงต้องปรับตัวรับสถานการณ์
๒. การก่อกวนวุ่นวายของสมาชิกสภาผู้แทนทำให้ไม่อาจบริหารงานได้สะดวก
๓. ความไม่สงบทาง ๆ ในสังคม เช่นการก่อกวนร้าย โจรผู้ร้าย การประท้วงต่าง ๆ

ของกรรมการ และนักศึกษา ฯลฯ

แต่ในทัศนะของผู้เขียน ๆ ยังเชื่อว่านอกจากปัญหาสามที่ได้อ้างอิงไว้เป็นทางการแล้วยังมี ปัญหาสำคัญ ๆ ที่ยังมิได้รับการชี้แจงอยู่อีกหลายข้อ เช่น การแข่งขันชิงอำนาจในพรรคสหประชา ไทย และความแตกแยกระหว่างบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่ไม่อาจแก้ไขได้ ด้วยวิธีทางการ เมืองแบบธรรมดา ขอความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๖ ก่อนที่ว่า

"...ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ภายนอกประเทศจะผันผวนไปในทางเลวร้ายเพียงใด ถ้าเหตุการณ์ภายในสงบเรียบร้อย การแก้ไขเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ภายนอกย่อมกระทำได้โดยง่าย แต่หาเหตุการณ์ภายในไม่แตกความยุ่งเหยิงแตกแยกขัดแย้งซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา การแก้ไขสถานการณ์ซึ่งมีไร้แต่เพียงภายนอก แตรวมถึงภายในจะกระทำใดยาก ยิ่งเป็นทวีคูณ..."

ขอความดังกล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความแตกแยกภายในพรรคนั้นมีความรุนแรงมาก

^{๓๘} "จอมพลถนอมฯ ให้สัมภาษณ์เผยแพร่ปฏิวัติ", ไทยรัฐรายวัน (๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๔), หน้า ๑๖.

^{๓๙} "คณะทหารปฏิวัติ", op.cit., หน้า ๑๖.

เหลือเกิน ปัญหาสำคัญอื่น ๆ ที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้เช่นปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศไทยยังคงขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินจนต้องนำเอาทุนสำรองมาชำระหนี้เงินกู้ ปัญหาความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของโลกนั้นพอจะขยายความได้ว่า การเมืองระหว่างประเทศในปี ๒๕๑๑ นั้น ได้ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว สหรัฐอเมริกาซึ่งเคยมีบทบาทอย่างสำคัญในเอเชียอาคเนย์ได้ลดบทบาทของตนลงอย่างมาก และเปลี่ยนนโยบายจากการเผชิญหน้าเป็นหันไปปรองคองกับฝ่ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น การที่จีนคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีหนึ่งในองค์การสหประชาชาติ และประธานาธิบดีนิกสันไปเยือนปักกิ่ง ทำให้ชาติต่าง ๆ พวกนี้เปลี่ยนทัศนคติและท่าทีที่เคยมีต่อจีนคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก ในประเทศไทยก็ได้มีเสียงเรียกร้องจากนักการเมืองหลายฝ่ายรวมทั้งในพรรคสหประชาไทยเองให้รัฐบาลพิจารณาหาที่ของไทยต่อจีนคอมมิวนิสต์เสียใหม่ โดยมีแนวโน้มในทางยอมรับจีนคอมมิวนิสต์มากขึ้น มีนักการเมืองฝ่ายซ้ายบางคนแสดงบทบาทของตนเลยเดินไปถึงกับเรียกร้องให้เปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนคอมมิวนิสต์ และโค่งโทร เลขสวนก้าวไปแสดงความคิดเห็นที่จีนคอมมิวนิสต์สามารถเข้าไปมีที่ในสหประชาชาติได้สำเร็จ ซึ่งทำให้ผู้นำรัฐบาลไม่พอใจอย่างมาก ถึงที่จอมพลถนอม กิตติขจร ได้เปิดเผยว่าเป็นสาเหตุหนึ่งของการปฏิวัติ^{๕๐} นอกจากนี้บุคคลสำคัญบางคนในคณะรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ.อ. ถนอม คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศ มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์มากเป็นพิเศษ จนถูกสื่อมวลชนและนักการเมืองฝ่ายค้านวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก แม้กระทั่งบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐมนตรีเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองฝ่ายขวาก็มีท่าทีไม่ค่อยพอใจนัก ดังจะเห็นได้จากภายหลังการปฏิวัติ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ แล้ว พ.อ. ถนอมฯ ก็ต้องพ้นตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศไป.

^{๕๐} "จอมพลถนอมให้สัมภาษณ์เผยเหตุปฏิวัติ", op.cit., หน้า ๑๖.